

ושיערו פחת זה בכדי שלא יוכל להכניס חבילות קנים בינונים ולהסתובב עמם לצדדין, אבל אם לא הופחתה כדי כך — אינו סותר ובונה.

ב. אינו חייב, שיכול לטעון שמזיק הדבר לביתו. ואפילו אם יבנהו זה מחדש, יכול לטעון, שטורח הוא עלי לדור בינתים במקום אחר, ואפילו במחסן. (ואם אין לו שום טענה כזו — אין יכול לעכב עליו. רמב"ם).

יב. אחים שחלקו ירושה משותפת — האם יש לאחד מהם על אחיו חזקה על זכות חלונות; אויר וכדו'?

נהרדעי קבעו שאין להם חזקה זה על זה, ויכול אחד מהם לבנות בחלקו הגם שמאפיל על השני. (ודוקא באכסדרא וכדומה, אבל בבית — אין יכול לבנות כנגדם, לפי שבית ללא אורה אינו שוה כלום. — תוס', רא"ש וש"פ). ורב(א) חלק על דין זה, ואולם הלכה כנהרדעי. ואמר שמואל: 'הזהרו בהן שהלכות קבועות הן'. (ונחלקו הראשונים אם יכול האחד לטעון על בעל החלון לסתום חלונותיו, משום הזק ראייה).

יג. שטר חוב של יתומים קטנים שיצא שובר כנגדו, שכבר נפרע — האם קורעים אותו?

הסיקו כדברי רב חמא שאין קורעין אותו, לפי שיש ריעותא בכשרותו של השובר, מכך שלא יצא בחיי האב. (ואם לא הגיע זמנו בחיי האב — מחלוקת הפוסקים. חו"מ קח, טז). ולכן מחכים עד שהיתומים יגדלו, ושלא יוכלו להוכיח שהשובר מזויף.

יד. גביית ממון מבני העיר לצורך חומותיה — כיצד היא מתחלקת בין אנשי העיר, לפי נפשות, ממון או מיקום הבתים?

נאמרו בגמרא שתי לשונות, אם לפי שבת ממון או לפי קירוב הבתים לחומה. (ואם באים האויבים על עסקי נפשות — גובין מחצה לפי נפשות ומחצה לפי ממון. להלכה, יש אומרים שגובין לפי קירוב בתים, וי"א שיש להתחשב בשני המרכיבים — קירוב בתים ושבת ממון. וכל זה בזמן שיש שלום בארץ, אבל בזמן שהמלכים מתגרים אלו באלו, אין להתחשב בקירוב בתים. פוסקים).

דף ח

טו. אדם השוהה בעיר — מאימתי נחשב כבני העיר, לענין הדינים השונים?

להחשב מ'יושבי העיר' — מששהה שלשים יום. ונפקא מינה לעיר הנידחת, שדין יושבי העיר בסיף וממונם אבד. וכן נפקא מינה לנודר מ'יושבי העיר'.

להחשב כ'אנשי העיר' לשאר הלכות — להשתתפות בבניית חומותיה ובחיוזוקן (וכן שאר צרכי העיר. אג"מ) — י"ב חדש. השתתפות בתמחוי — ל' יום. בקופה — ג' חדשים. לכסות עניים — ו' חדשים. לקבורתם — ט' חדשים. קנה בה בית דירה — הרי הוא כאנשי העיר מיד. (וכשלא קנה דירה, נחלקו ראשונים אם יש חילוק בדעתו וכוונתו, אם לגור או להשתקע, או אין חילוק אלא לפי הזמן שדר שם בפועל. ע' נמו"י ומרדכי ורמ"א). (ויש דעה הסוברת שהריהו כאנשי העיר משעה שקנה קרקע הראויה לבית דירה. ויש דעה שאפילו קנה קרקע כלשהי (להלן יא), ואין הלכה כאותן דעות).

טז. לאלו הוצאות ציבוריות גובין אף מן היתומים?

לכל דבר שיש ליתומים עצמם הנאה ממנו, כחפירת באר (במידה ויימצאו בה מים, ואם לאו — מחזירים להם. כן נהג רב פפא). וכן לעתים פוסקים מהם צדקה, כאשר הדבר נעשה לכבודם, שיצא להם שם. (כדרך שנהג רבה). אבל בלאו הכי אין גובין מהם, ואפילו לצורך 'מצוה רבה' — פדיון שבויים.

- יז. א. האם רשאי בני העיר לקבוע שכר לפועלים, וכן להטיל קנסות ועונשים על העובר על תקנותיהם?
 ב. קופה של צדקה — בכמה אנשים היא נגבית ובכמה היא מתחלקת לנוקקים, ומדוע?
 ג. האם ממשכנים וכופין על הצדקה?
 ד. אלו הלכות מוטלות על גבאי הצדקה כדי לנקות עצמם מן החשד?
 א. כן. (ואף ביכולתם לחייב את בני העיר לצאת בגופם ולטרוח עבור צרכי העיר — 'נפקי באוכלווא'. וע' ב'אילת השחר' שאין זה בגדר חיוב ממוני). ואולם כאשר יש שם אדם חשוב, אינם רשאים להסיע על קיצתן שלא בידיעתו. (ט).
 ב. נגבית בשנים ולא באחד, ולא משום חסרון בנאמנות, (ולכך גם אין מחשבין עם גבאי צדקה, כי באמונה הם עושים. להלן ט), אלא משום שיש בה ענין שררה, שלעתים צריכים לכפות על גבייתה. ומתחלקת בשלושה, שיש בחלוקתה צורך לעיין ולהכריע בדיני ממונות.
 ג. בעשיר — כן. (ויש שיטה שאין כופין אלא בדברים, אא"כ קבלו על עצמם שיכופו אותם הגבאים. עתוס'. ואם יורדים לנכסיו לצורך צדקה — ע' בכתובות מט ובראשונים).
 ד. אינם רשאי לפרוש זה מזה; מצא מעות בשוק — לא יתננו לתוך כיסו אלא לארנק של צדקה ולכשיבוא לביתו — יטלם; מחליפין פרוטות הנחושות למטבעות עמידות — לאחרים אבל לא לעצמם; אין מונים אותם שנים שנים אלא אחד אחד.

דפים ט — י

- יח. א. האם בודקין את העניים הבאים להתפרנס מקופת הקהל?
 ב. האם מחלקין מן הקופה לעניים הלמודים לחזר על הפתחים?
 ג. מהו השיעור המינימלי של חיוב נתינת צדקה?
 ד. מי גדול ממי, העושה את הצדקה או המעשה אחרים לתתה?
 ה. אלו מעלות ותגמול שכר טוב (שהוזכרו בסוגיא) יש בנתינת הצדקה?
 א. רב הונא אמר: בודקין למוזנות ואין בודקין לכסות, אלא נותנין לו כסות מיד. ורב יהודה אמר להפך: אין בודקין למוזנות אבל בודקין לכסות. (יו"ד רנא, י).
 ב. עני המחזר על הפתחים אין נותנים לו מן הקופה מתנה מרובה, (כדי סעודה. תוס'), אלא מתנה מועטת.
 ג. לעולם אל ימנע אדם עצמו מלתת שלישיית השקל בשנה. 'וכל הנותן פחות מזה לא קיים מצוה'. (לשון הרמב"ם).
 ד. גדול המעשה יותר מן העושה.
 ה. שקולה הצדקה כנגד כל המצוות; מצלת מעול מלכות ונוגשים ומביאה שלום השקט ובטח; מכפרת (כשם שמחצית השקל היתה מכפרת בזמן ביהמ"ק); כופה אף (וחמה — מחלוקת); מציילה ממות, מדינה של גיהנם, ממיתה משונה; הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפייסו בדברים, שמדבר על לבו דברי ניחומים — בי"א ברכות, כמפורט בכתוב; הרודף אחר הצדקה — הקב"ה ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה, וכן ממציא לו בני אדם מהוגנים לעשות להם צדקה; הרגיל לעשות צדקה, זוכה לבנים בעלי חכמה, עושר ואגדה.

יט. מגין ש:

- א. — מצורע בימי חלוטו מטמא אדם?
 ב. — מצורע בימי ספורו (=בשבעת הימים שבין טהרת הצפורים להבאת קרבנותיו) מטמא אדם וכלים במגע?
 ג. — שרץ מטמא אדם?